Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 6. marca 2025*

„Predhodno odločanje – Približevanje zakonodaj – Intelektualna lastnina – Avtorska pravica in sorodne pravice – Izvajalci, zaposleni na podlagi upravnopravnega statuta – Prenos sorodnih pravic z regulativnim aktom – Direktiva 2001/29/ES – Člen 2(b) in člen 3(2) – Pravica do reproduciranja in pravica do dajanja na voljo javnosti – Direktiva 2006/115/ES – Členi od 7 do 9 – Pravice do snemanja, radiodifuznega oddajanja, priobčitve javnosti in distribuiranja – Direktiva (EU) 2019/790 – Členi od 18 do 23 – Pravično plačilo v okviru pogodb za izkoriščanje del – Člen 26 – Časovna uporaba – Pojma ‚sklenjeni akti' in ‚pridobljene pravice'"

V zadevi C-575/23,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložil Conseil d'État (državni svet, Belgija) z odločbo z dne 31. avgusta 2023, ki je na Sodišče prispela 15. septembra 2023, v postopku

FT,

AL,

ON

proti

État belge,

ob udeležbi

Orchestre national de Belgique (ONB),

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji predsednika prvega senata, T. von Danwitz, podpredsednik Sodišča v funkciji sodnika prvega senata, A. Kumin, sodnik, I. Ziemele (poročevalka) in O. Spineanu-Matei, sodnici,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodna tajnica: M. Siekierzyńska, administratorka,

* Jezik postopka: francoščina.

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 20. junija 2024,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za FT, AL in ON S. Capiau, avocate,

– za Orchestre national de Belgique (ONB) C. Bernard, M. Buydens in D. Lagasse, avocats,

– za belgijsko vlado S. Baeyens, P. Cottin in C. Pochet, agenti, skupaj z R. Fonteynom in A. Joachimowiczem, avocats,

– za Evropsko komisijo C. Auvret in J. Samnadda, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 24. oktobra 2024

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov od 18 do 23 in člena 26(2) Direktive (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu ter spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES (UL 2019, L 130, str. 92).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med FT, AL in ON, glasbeniki, ki jih je na podlagi upravnopravnega statuta zaposlil Orchestre national de Belgique (v nadaljevanju: ONB), ter État belge (Belgijska država), glede zakonitosti arrêté royal du 1er juin 2021 relatif aux droits voisins du personnel artistique de l'Orchestre national de Belgique (kraljevi odlok z dne 1. junija 2021 o sorodnih pravicah umetniškega osebja belgijskega nacionalnega orkestra) (*Moniteur belge* z dne 4. junija 2021, str. 56936, v nadaljevanju: kraljevi odlok z dne 1. junija 2021).

Pravni okvir

Mednarodno pravo

Rimska konvencija

3 Mednarodna konvencija za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij je bila sestavljena v Rimu 26. oktobra 1961 (v nadaljevanju: Rimska konvencija).

4 Evropska unija ni pogodbenica te konvencije. Vse njene države članice, razen Republike Malte, pa so.

5 Člen 7 navedene konvencije, ki se nanaša na minimalno varstvo izvajalcev, v odstavku 1 določa:

„Varstvo, ki ga izvajalcem zagotavlja ta konvencija, vsebuje možnost, da se prepreči:

(a) oddajanje in posredovanje javnosti njihove izvedbe brez njihovega soglasja, razen kadar je izvedba, uporabljena v oddaji ali javnem posredovanju, že oddajana ali posneta;

(b) snemanje njihove neposnete izvedbe na materialni nosilec brez njihovega soglasja;

(c) reproduciranje posnetka njihove izvedbe brez njihovega soglasja:
   (i) če je bil prvotni posnetek narejen brez njihovega soglasja;
   (ii) če je reprodukcija narejena za namene, drugačne od tistih, za katere so izvajalci dali svoje soglasje;
   (iii) če je bil prvotni posnetek narejen v skladu z določbami 15. člena in je reprodukcija narejena za namene, drugačne od navedenih v teh določbah.“

6 Člen 8 Rimske konvencije, ki se nanaša na kolektivne izvedbe, določa:

„Vsaka država pogodbenica lahko s svojimi zakoni in predpisi določi, kako bodo izvajalci zastopani pri uresničevanju svojih pravic, kadar jih več sodeluje pri isti izvedbi.“

7 Člen 12 te konvencije, ki se nanaša na sekundarno uporabo fonogramov, določa:

„Če se fonogram, ki je bil izdan v komercialne namene, ali njegova reprodukcija uporablja neposredno za radiodifuzno oddajanje ali za kakršno koli posredovanje javnosti, mora uporabnik plačati izvajalcem ali proizvajalcem fonogramov ali obojim enkratno pravično nadomestilo. Če ni dogovora med strankami, se lahko z nacionalno zakonodajo določi pogoje za delitev tega nadomestila.“

8 Člen 15 navedene konvencije določa izjeme od varstva, ki ga zagotavlja ta konvencija.

9 Člen 19 te konvencije, ki se nanaša na varstvo izvajalcev pri posnetkih slike ali slike in zvoka, določa:

„Ne glede na druge določbe te konvencije se člen 7 preneha uporabljati takoj, ko izvajalec soglaša z vključitvijo njegove izvedbe v posnetke slike ali slike in zvoka.“

Pogodba WPPT

10 Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO) je 20. decembra 1996 sprejela Pogodbo WIPO o avtorski pravici in Pogodbo WIPO o izvedbah in fonogramih (v nadaljevanju: Pogodba WPPT). Ti pogodbi sta bili v imenu Evropske skupnosti potrjeni s Sklepom Sveta 2000/278/ES z dne 16. marca 2000 o sprejetju Pogodbe Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o avtorski pravici in Pogodbe Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o izvedbah in fonogramih v imenu Evropske skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 33, str. 208) in sta za Unijo začeli veljati 14. marca 2010.

11 Člen 2 Pogodbe WPPT, naslovljen „Opredelitev pojmov“, določa:

„Za namene te pogodbe:

(a) ‚izvajalci‘ pomeni igralce, pevce, glasbenike, plesalce in druge osebe, ki igrajo, pojejo, podajajo, deklamirajo, nastopajo, interpretirajo ali kako drugače izvajajo književna, umetniška ali folklorna dela.

[…]“

12 Členi od 6 do 10 te pogodbe se nanašajo na pravila, ki urejajo materialne pravice izvajalcev na njihovih neposnetih izvedbah, pravico do reproduciranja, pravico do distribuiranja, pravico do dajanja v najem in pravico, da se posnete izvedbe dajo na voljo javnosti.

Pravo Unije

Direktiva 2001/29/ES

13 V uvodnih izjavah 9, 10, 15 in 30 Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini poglavje, poglavje 17, zvezek 1, str. 230) je navedeno:

„(9) Vsakršno usklajevanje [Vsakršna harmonizacija] avtorske in sorodnih pravic mora temeljiti na visoki stopnji varstva, kajti takšne pravice so za intelektualno ustvarjanje bistvenega pomena. Njihovo varstvo pomaga zagotoviti ohranjanje in razvoj ustvarjalnosti v interesu avtorjev, izvajalcev, producentov, potrošnikov, kulture, industrije in javnosti nasploh. Intelektualna lastnina se torej prizna kot sestavni del lastnine.

(10) Če naj avtorji ali izvajalci nadaljujejo z ustvarjalnim in umetniškim delom, morajo za uporabo svojega dela prejeti primerno nagrado, prav tako pa tudi producenti, da lahko to delo financirajo. […]

[…]

(15) Diplomatska konferenca, ki se je odvijala pod pokroviteljstvom Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO) decembra 1996, je vodila k sprejetju dveh novih pogodb, , Pogodbe WIPO o avtorski pravici‘ in ‚Pogodbe [WPPT]‘, ki pokrivata varstvo avtorjev oziroma izvajalcev in proizvajalcev fonogramov. […] Ta direktiva je namenjena tudi uresničevanju številnih novih mednarodnih obveznosti.

[…]

(30) Pravice, na katere se nanaša ta direktiva, se lahko prenesejo, dodelijo ali so predmet pogodbenih licenc brez vpliva na zadevno nacionalno zakonodajo o avtorski in sorodnih pravicah.“

14 Člen 2 te direktive določa:

„Države članice predvidijo za spodaj naštete izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo, neposredno ali posredno, začasno ali stalno, reproduciranje na vsak način in v vsaki obliki, v celoti ali deloma:

[…]

(b) izvajalcem za posnetke njihovih nastopov;

[…]“

15 Člen 3(2) navedene direktive določa:

„Države članice predvidijo za spodaj naštete izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo vsakršno obliko dajanja na voljo njihovih del javnosti, po žici ali na brezžični način tako, da imajo pripadniki javnosti do njih dostop s kraja in v času, ki si ju izberejo sami:

(a) izvajalcem za posnetke njihovih nastopov;

[…]“

16 V členu 5 te direktive so našteti primeri, v katerih lahko države članice predvidijo izjeme in omejitve za izključne pravice iz členov od 2 do 4 te direktive.

17 Člen 10(2) Direktive 2001/29 določa:

„Ta direktiva se uporablja brez vpliva na katera koli sklenjena dejanja in pridobljene pravice pred 22. decembrom 2002.“

Direktiva 2006/115/ES

18 Uvodne izjave 4, 5 in 7 Direktive 2006/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski pravici, na področju intelektualne lastnine (UL 2006, L 376, str. 28) določajo:

„(4) Avtorsko pravico in sorodne pravice je treba prilagoditi gospodarskemu razvoju, na primer novim oblikam izkoriščanja.

(5) Za ustvarjalno in umetniško delo avtorjev in izvajalcev je nujno potreben primeren dohodek […].

[…]

(7) Zakonodajo držav članic bi bilo treba približati tako, da ta ne nasprotuje mednarodnim konvencijam, na katerih temelji zakonodaja držav članic o avtorski in sorodnih pravicah.“

19 Člen 3(1) te direktive določa:

„Izključna pravica, da dovoli ali prepove dajanje v najem in posojanje, pripada:

[…]

(b) izvajalcu za posnetke njegove izvedbe;

[…]“

20 Člen 7(1) navedene direktive določa:

„Države članice za izvajalce predvidijo izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo snemanje svojih izvedb.“

21 Člen 8(1) in (2) Direktive 2006/115 določa:

„1. Države članice za izvajalce predvidijo izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo brezžično oddajanje in priobčitev javnosti svojih izvedb, razen kadar je že sama izvedba radiodifuzna ali pa je narejena po posnetku.

2. Države članice predvidijo pravico, s katero zagotovijo, da uporabnik plača enkratno pravično nadomestilo, če se fonogram, objavljen v komercialne namene, ali reprodukcija takšnega fonograma uporablja za brezžično oddajanje ali za kakršno koli priobčitev javnosti, ter zagotovijo, da se to nadomestilo razdeli med zadevne izvajalce in proizvajalce fonogramov. Države članice lahko, če ni dogovora med izvajalci in proizvajalci fonogramov, določijo pogoje glede medsebojne delitve nadomestila.“

22 Člen 9(1) te direktive določa:

„Države članice predvidijo izključno pravico do dajanja na voljo javnosti predmetov iz točk (a) do (d), vključno z njihovimi kopijami, s prodajo ali kako drugače, v nadaljnjem besedilu ‚pravica distribuiranja‘ za:

(a) izvajalce za posnetke njihovih izvedb;

[…]“

23 Člen 10 te direktive, ki določa omejitve sorodnih pravic, ki jih lahko države članice določijo, v odstavku 2 določa:

„Ne glede na odstavek 1 lahko vsaka država članica predvidi enake vrste omejitev glede varstva izvajalcev, proizvajalcev fonogramov, RTV organizacij in producentov prvega posnetka filma, kot jih predvidi v zvezi z varstvom avtorske pravice pri književnih in umetniških delih.

Vendar lahko predvidijo prisilne licence le do mere, v kateri se te ujemajo z Rimsko konvencijo.“

Direktiva 2019/790

24 V uvodnih izjavah 4 in 72 Direktive 2019/790 je navedeno:

„(4) Ta direktiva temelji na pravilih iz trenutno veljavnih direktiv s teh področij in jih dopolnjuje, in sicer zlasti iz [Direktive 96/9/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 1996 o pravnem varstvu baz podatkov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 15, str. 459), ter direktiv 2001/29 in 2006/115].

[…]

(72) Avtorji in izvajalci so pri podelitvi licence ali prenosu svojih pravic, tudi prek lastnih podjetij, za namene izkoriščanja v zameno za plačilo običajno v podrejenem pogodbenem položaju in te fizične osebe potrebujejo varstvo, ki ga zagotavlja ta direktiva, da bi lahko v celoti izkoristile pravice, ki so harmonizirane na podlagi prava Unije. Potreba po tem varstvu ne nastane, ko je nasprotna pogodbena stranka končni uporabnik in ne izkorišča samega dela ali izvedbe, kar bi se na primer lahko zgodilo pri nekaterih pogodbah o zaposlitvi.“

25 Člen 1 Direktive 2019/790, naslovljen „Predmet urejanja in področje uporabe“, določa:

„1. Ta direktiva določa pravila, katerih namen je nadaljnja harmonizacija prava Unije, ki se uporablja za avtorsko in sorodne pravice v okviru notranjega trga […].

2. Razen v primerih iz člena 24 ta direktiva ne posega v obstoječa pravila iz trenutno veljavnih direktiv na tem področju, zlasti […] [direktiv 96/9, 2001/29 in 2006/115], ter nanje v ničemer ne vpliva.“

26 Naslov IV Direktive 2019/790, ki se nanaša na ukrepe za oblikovanje dobro delujočega trga za avtorsko pravico, v poglavju 3, naslovljenem „Pravično plačilo v pogodbah za izkoriščanje del avtorjev in izvajalcev“, vsebuje člene od 18 do 23.

27 Člen 18 Direktive 2019/790, naslovljen „Načelo primernega in sorazmernega plačila“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so avtorji in izvajalci, kadar licencirajo ali prenesejo svoje izključne pravice za izkoriščanje svojih del ali drugih predmetov varstva, upravičeni do prejemanja primernega in sorazmernega plačila.

2. Pri izvajanju načela iz odstavka 1 v nacionalnem pravu lahko države članice prosto uporabljajo različne mehanizme in upoštevajo načelo pogodbene svobode ter pravično ravnovesje med pravicami in interesi.“

28 Člen 19 te direktive, naslovljen „Obveznost glede preglednosti“, v odstavku 1 določa:

„Države članice zagotovijo, da avtorji in izvajalci redno in vsaj enkrat letno ter ob upoštevanju posebnosti vsakega sektorja prejmejo posodobljene, relevantne in celovite informacije o izkoriščanju njihovih del in izvedb od tistih strank, ki so jim licencirali svoje pravice ali jih nanje prenesli, oziroma od njihovih pravnih naslednikov, zlasti o načinih izkoriščanja, vseh ustvarjenih prihodkih in plačilu, ki jim pripada.“

29 Člen 20 navedene direktive, naslovljen „Mehanizem prilagoditve pogodbe“, v odstavku 1 določa:

„Države članice zagotovijo, da so ob pomanjkanju veljavne kolektivne pogodbe, ki določa mehanizem, primerljiv s tistim iz tega člena, avtorji in izvajalci ali njihovi predstavniki, upravičeni, da zahtevajo dodatno, primerno in pravično plačilo od stranke, s katero so sklenili pogodbo za izkoriščanje svojih pravic, oziroma od pravnih naslednikov te stranke, kadar se izkaže, da je prvotno dogovorjeno plačilo nesorazmerno nizko v primerjavi z vsemi naknadnimi relevantnimi prihodki, ki izvirajo iz izkoriščanja del ali izvedb.“

30 Člen 21 iste direktive, naslovljen „Postopek alternativnega reševanja sporov“, določa:

„Države članice zagotovijo, da se spori v zvezi z obveznostjo glede preglednosti na podlagi člena 19 in mehanizma prilagoditve pogodbe na podlagi člena 20 lahko predložijo v postopku prostovoljnega, alternativnega reševanja sporov. Države članice zagotovijo, da lahko reprezentativne organizacije avtorjev in izvajalcev na specifično zahtevo enega ali več avtorjev ali izvajalcev začnejo tovrstne postopke.“

31 Člen 22 Direktive 2019/790, naslovljen „Pravica do preklica“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da ima avtor ali izvajalec, ki je podelil izključno licenco ali opravil izključen prenos svojih pravic na delu ali drugem varovanem predmetu varstva, pravico, da v celoti ali delno prekliče licenco ali prenos pravic, kadar delo ali drugi varovani predmeti varstva niso izkoriščeni.

[…]

5. Države članice lahko določijo, da je vsaka pogodbena določba, ki odstopa od mehanizma za preklic iz odstavka 1, izvršljiva le, če temelji na kolektivni pogodbi.“

32 Člen 23 te direktive, naslovljen „Skupne določbe“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so vse pogodbene določbe, ki preprečujejo skladnost s členi 19, 20 in 21, neizvršljive zoper avtorje in izvajalce.

2. Države članice določijo, da se členi 18 do 22 te direktive ne uporabljajo za avtorje računalniškega programa […].“

33 Člen 26 navedene direktive z naslovom „Čas uporabe“ določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za vsa dela in druge predmete varstva, varovane z nacionalnim pravom na področju avtorske pravice 7. junija 2021 ali pozneje.

2. Ta direktiva se uporablja brez poseganja v katere koli akte, sklenjene, in pravice, pridobljene pred 7. junijem 2021.“

34 Člen 29 navedene direktive, naslovljen „Prenos v nacionalno zakonodajo“, v odstavku 1 določa:

„Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do 7. junija 2021. O tem takoj obvestijo Komisijo.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.“

Belgijsko pravo

35 Sorodne pravice izvajalcev so bile določene z loi du 30 juin 1994 relative aux droits d’auteur et aux droits voisins (zakon z dne 30. junija 1994 o avtorski in sorodnih pravicah) (*Moniteur belge* z dne 27. julija 1994, str. 19297), katerega določbe so bile z loi du 19 avril 2014 portant insertion du livre XI „Propriété intellectuelle“ dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au livre XI dans les livres I, XV et XVII du même Code (zakon z dne 19. aprila 2014 o vključitvi knjige XI z naslovom „Intelektualna lastnina“ v gospodarskopravni zakonik in o vključitvi določb knjige XI v knjige I, XV in XVII istega zakonika) (*Moniteur belge* z dne 12. junija 2014, str. 44352) vključene v code de droit économique (gospodarskopravni zakonik).

36 Člen XI.205(4) code de droit économique (gospodarskopravni zakonik), ki je uvrščen v knjigo XI tega zakonika, določa, da se premoženjske pravice, ki izhajajo iz sorodnih pravic – kadar izvajalec opravlja storitve na podlagi pogodbe o zaposlitvi ali statuta – lahko prenesejo na delodajalca, če je prenos pravic izrecno predviden in če storitve spadajo na področje uporabe pogodbe ali statuta.

37 V preambuli kraljevega odloka z dne 1. junija 2021 je navedeno:

„[ONB] je subjekt javnega interesa kategorije B;

člen XI.205(4) code de droit économique (gospodarskopravni zakonik) omogoča, da se, kadar izvajalec opravlja storitve na podlagi pogodbe o zaposlitvi ali statuta, premoženjske pravice, ki izhajajo iz sorodnih pravic, prenesejo na delodajalca, če je prenos pravic izrecno predviden in če storitve spadajo na področje uporabe pogodbe ali statuta;

za učinkovito delovanje [ONB] morajo biti nanj prenesene vse pravice v zvezi z izvajanjem in izkoriščanjem storitev izvajalcev v [ONB]“.

38 Člen 1 tega kraljevega odloka določa:

„V tem odloku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

1. izvajalec: glasbenik [ONB], zaposlen na podlagi upravnopravnega statuta ali pogodbe o zaposlitvi, z izjemo glasbenikov v vlogi glasbenega direktorja ali solista;

[…]“

39 Člen 2 navedenega kraljevega odloka določa:

„Izvajalec v skladu z določbami tega odloka na [ONB] prenese sorodne pravice v zvezi s storitvami, ki jih opravlja v okviru svoje zaposlitve pri [ONB].“

40 Člen 3(1) in (2) tega kraljevega odloka določa:

„(1) Na podlagi člena 2 se v zameno za plačilo dodatkov iz členov 4 in 6 na [ONB] prenesejo naslednje sorodne pravice:

(a) pravica do priobčitve javnosti

– pravica do priobčitve javnosti izvedb izvajalcev, ustvarjenih v okviru njihove zaposlitve pri [ONB], z namenom njihovega zvočnega oddajanja in retransmisije po radijskih valovih, kablu, satelitu, prek spletnih platform, s pretakanjem ali katero koli drugo doslej znano ali neznano tehniko;

– pravica do priobčitve javnosti izvedb izvajalcev, ustvarjenih v okviru njihove zaposlitve pri [ONB], z namenom njihovega zvočnega oddajanja in retransmisije po radijskih valovih, kablu, satelitu, prek spletnih platform, s pretakanjem ali katero koli drugo doslej znano ali neznano tehniko;

(b) pravica do reproduciranja in distribuiranja:

– pravica do reproduciranja izvedb izvajalcev, ustvarjenih v okviru njihove zaposlitve pri [ONB], v celoti ali delno, v neomejenem številu primerkov, na vseh doslej znanih ali neznanih fonografskih, videografskih ali multimedijskih nosilcih, vključno z digitalnimi nosilci;

– pravica do distribuiranja nosilcev z reproduciranimi izvedbami izvajalcev in pravica, da se ponudijo za prenos v zasebne namene v storitvi, dostopni prek digitalnega omrežja za prenos podatkov, zlasti interneta, ter na splošno pravica do izkoriščanja ali omogočanja izkoriščanja nosilcev, vključno s prodajo in dajanjem v najem.

(2) Pravice, prenesene v skladu s členom 2 in odstavkom 1 tega člena, se prenesejo za celotno obdobje trajanja sorodnih pravic in za vse izvajalce.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

41 Pred sprejetjem kraljevega odloka z dne 1. junija 2021 se je o izkoriščanju sorodnih pravic glasbenikov ONB v vsakem primeru posebej odločalo v posvetovalnem odboru.

42 Med letoma 2016 in 2021 so potekala pogajanja med ONB in predstavniki sindikata glasbenikov tega orkestra, da bi se dosegel dogovor o pravičnem nadomestilu za delo teh glasbenikov, ki ga plača ONB.

43 Ker ta pogajanja niso bila uspešna in je bil maja 2021 sestavljen in podpisan „protokol o nesoglasju“, je Belgijska država sprejela kraljevi odlok z dne 1. junija 2021.

44 V skladu s preambulo tega kraljevega odloka se za učinkovito delovanje ONB zahteva, da se vse pravice v zvezi z izvedbami in izkoriščanjem storitev izvajalcev tega orkestra prenesejo na ONB.

45 V ta namen člen 2 navedenega kraljevega odloka določa, da izvajalec na ONB prenese sorodne pravice v zvezi s storitvami, ki jih opravlja v okviru svoje zaposlitve pri tem orkestru. V skladu s členom 3 tega kraljevega odloka se tako v zameno za plačilo dodatkov iz členov 4 in 6 tega odloka prenese pravica do priobčitve javnosti ter pravica do reproduciranja in distribuiranja za celotno obdobje trajanja sorodnih pravic in za vse izvajalce.

46 FT, AL in ON so s tožbo, vloženo 26. julija 2021 pri Conseil d'État (državni svet, Belgija), ki je predložitveno sodišče, predlagali razglasitev ničnosti kraljevega odloka z dne 1. junija 2021, pri čemer so med drugim trdili, da so določbe tega kraljevega odloka v nasprotju s pravom Unije.

47 V zvezi s tem to sodišče v bistvu navaja, da se v okviru preučitve te tožbe postavljata vprašanji, ali prenos sorodnih pravic, nastalih v okviru statutarnega delovnega razmerja, spada na področje uporabe Direktive 2019/790, zlasti njenih členov od 18 do 23, in če je odgovor pritrdilen, ali je bila Belgijska država te določbe dolžna upoštevati ob sprejetju kraljevega odloka z dne 1. junija 2021, to je na datum, ko se rok za prenos te direktive še ni iztekel.

48 Po mnenju navedenega sodišča se ti vprašanji nanašata na razlago prava Unije in ju je zato treba predložiti Sodišču.

49 V teh okoliščinah je Conseil d'État (državni svet) prekinil odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložil ti vprašanji:

„1. Ali je treba člene od 18 do 23 Direktive [2019/790] razlagati tako, da nasprotujejo prenosu sorodnih pravic statutarnih uslužbencev z regulativnim aktom za storitve, ki jih opravljajo v okviru delovnega razmerja?

2. Če je tako, ali je treba pojma ‚sklenjeni akti' in ‚pridobljene pravice' iz člena 26(2) Direktive [2019/790] razlagati tako, da se med drugim nanašata na prenos sorodnih pravic z regulativnim aktom, sprejetim pred 7. junijem 2021?"

Vprašanji za predhodno odločanje

Dopustnost

50 Belgijska vlada, ne da bi se izrecno sklicevala na nedopustnost prvega vprašanja, na eni strani trdi, da se želi s tem vprašanjem od Sodišča pridobiti posvetovalno mnenje o splošnem vprašanju, in na drugi strani, da predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe ni navedlo razlogov, zaradi katerih se sprašuje o razlagi členov od 18 do 23 Direktive 2019/790, niti povezave, ki jo je ugotovilo med temi določbami in kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021.

51 V zvezi s tem je treba opozoriti, prvič, da v skladu z ustaljeno sodno prakso za vprašanja, ki se nanašajo na pravo Unije, velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga postavi nacionalno sodišče, zavrne le, če zahtevana razlaga pravila Unije očitno nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če gre za hipotetičen problem ali če Sodišče nima na voljo potrebnih dejanskih in pravnih elementov, da bi lahko koristno odgovorilo na postavljena vprašanja (sodba z dne 15. junija 2021, Facebook Ireland in drugi, C-645/19, EU:C:2021:483, točka 115 in navedena sodna praksa).

52 Poleg tega v skladu s prav tako ustaljeno sodno prakso utemeljitev predhodnega odločanja ni oblikovanje posvetovalnih mnenj o splošnih ali hipotetičnih vprašanjih, temveč dejanska potreba po učinkoviti rešitvi spora (sodba z dne 15. junija 2021, Facebook Ireland in drugi, C-645/19, EU:C:2021:483, točka 116 in navedena sodna praksa).

53 Drugič, kot je razvidno iz člena 94(c) Poslovnika Sodišča, mora predlog za sprejetje predhodne odločbe vsebovati razloge, ki so predložitvenemu sodišču vzbudili dvom glede razlage ali veljavnosti nekaterih določb prava Unije, in pojasnitev zveze, ki po mnenju predložitvenega sodišča obstaja med temi določbami in nacionalno zakonodajo, ki jo je treba uporabiti v sporu o glavni stvari, sicer ta predlog ni dopusten.

54 V obravnavanem primeru, kot je bilo navedeno v točki 47 te sodbe, je iz predložitvene odločbe nedvoumno razvidno, da mora predložitveno sodišče v okviru tožbe za razglasitev ničnosti kraljevega odloka z dne 1. junija 2021, o kateri odloča, ugotoviti, ali tožeče stranke iz postopka v glavni stvari upravičeno trdijo, da členi od 18 do 23 Direktive 2019/790 nasprotujejo prenosu sorodnih pravic – z regulativnim aktom – glasbenikov, ki so pri ONB zaposleni na podlagi upravnopravnega statuta, v zvezi s storitvami, ki jih opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem orkestru, brez njihovega predhodnega soglasja.

55 Iz tega sledi, da je to sodišče navedlo ugotovljeno povezavo med temi določbami in kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021 in da je treba odgovoriti na prvo vprašanje, da bi lahko odločilo o sporu o glavni stvari.

56 V teh okoliščinah je prvo vprašanje dopustno.

Utemeljenost

Uvodne ugotovitve

57 V skladu z ustaljeno sodno prakso mora Sodišče v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, uvedenega s členom 267 PDEU, nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika mora Sodišče po potrebi preoblikovati vprašanja, ki so mu bila predložena. Poleg tega lahko Sodišče upošteva določbe prava Unije, na katere se nacionalno sodišče v svojem vprašanju ni sklicevalo (sodba z dne 22. junija 2023, K. B. in F. S. (Preizkus po uradni dolžnosti v kazenskih zadevah), C-660/21, EU:C:2023:498, točka 26 in navedena sodna praksa).

58 To, da je nacionalno sodišče vprašanje za predhodno odločanje formalno oblikovalo tako, da se je sklicevalo le na nekatere določbe prava Unije, Sodišča ne ovira, da nacionalnemu sodišču predloži vse vidike razlage, ki bi mu lahko koristili pri odločanju o zadevi, ki mu je predložena, ne glede na to, ali se je v besedilu svojih vprašanj nanje sklicevalo ali ne. V zvezi s tem mora Sodišče iz vseh elementov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, in zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe razbrati elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora (sodba z dne 22. junija 2023, K. B. in F. S. (Preizkus po uradni dolžnosti v kazenskih zadevah), C-660/21, EU:C:2023:498, točka 27 in navedena sodna praksa).

59 V obravnavanem primeru se vprašanji za predhodno odločanje nanašata le na razlago členov od 18 do 23 in člena 26(2) Direktive 2019/790, njun namen pa je v bistvu zlasti ugotoviti, ali ti členi od 18 do 23 nasprotujejo temu, da se z regulativnim aktom v korist delodajalca prenesejo sorodne

pravice glasbenikov orkestra, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, v zvezi s storitvami, ki jih ti opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem delodajalcu, brez njihovega predhodnega soglasja.

60 Vendar je treba ugotoviti, da se določbe, ki jih predložitveno sodišče navaja v svojih vprašanjih, nanašajo na pravično nadomestilo za avtorje in izvajalce v okviru pogodb za izkoriščanje del ter na časovno uporabo Direktive 2019/790.

61 Kljub temu, kot je navedeno v uvodni izjavi 4 Direktive 2019/790, ta direktiva temelji na pravilih, določenih med drugim v direktivah 2001/29 in 2006/115, ki urejata tak prenos, in jih dopolnjuje. V zvezi s tem člen 1(2) Direktive 2019/790 določa, da razen v primerih iz njenega člena 24 ta direktiva nikakor ne posega v obstoječa pravila, določena zlasti v direktivah 2001/29 in 2006/115.

62 Med temi pravili pa so, kar zadeva pravice izvajalcev, na eni strani, pravila, določena v členu 2(b) in členu 3(2)(a) Direktive 2001/29, ki v korist teh imetnikov – ter ob upoštevanju izjem in omejitev iz te direktive – določajo izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo reproduciranje in dajanje na voljo javnosti posnetkov svojih nastopov.

63 Na drugi strani so med njimi pravila iz člena 3(1)(b), člena 7(1), člena 8(1) in člena 9(1)(a) Direktive 2006/115, ki izvajalcem tudi ob upoštevanju omejitev iz te direktive podeljujejo izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo dajanje v najem in posojanje posnetkov svojih izvedb, izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo snemanje svojih izvedb, izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo brezžično oddajanje in priobčitev javnosti svojih izvedb, ter izključno pravico do distribuiranja posnetkov teh izvedb.

64 Taka pravila so zato upoštevna za ugotovitev, ali pravo Unije nasprotuje temu, da se sorodne pravice izvajalcev, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, z regulativnim aktom prenesejo na delodajalca v zvezi s storitvami, ki jih ti izvajalci opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem delodajalcu, brez njihovega predhodnega soglasja.

65 Poleg tega se zdi, da je iz predložitvene odločbe razvidno, da so izvedbe izvajalcev, katerih pravice so bile na ONB prenesene s kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021, namenjene temu, da jih ta orkester izkorišča, tako da ONB ne deluje kot končni uporabnik takih izvedb v smislu uvodne izjave 72 Direktive 2019/790. Ta prenos se namreč nanaša tako na pravice do priobčitve javnosti izvedb izvajalcev, in sicer z namenom njihovega zvočnega oddajanja in avdiovizualne retransmisije s kakršno koli tehniko, kot na pravice do reproduciranja teh izvedb – v celoti ali delno, v neomejenem številu primerkov, na vseh nosilcih – in na pravice do distribuiranja tako posnetih izvedb. Predložitveno sodišče mora preveriti, ali je res tako.

66 V teh okoliščinah je treba šteti, da predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2(b) in člen 3(2)(a) Direktive 2001/29 ter člen 3(1)(b), člen 7(1), člen 8(1) in člen 9(1)(a) Direktive 2006/115 na eni strani ter člene od 18 do 23 Direktive 2019/790 na drugi strani razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, v skladu s katero se sorodne pravice izvajalcev, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, z regulativnim aktom brez njihovega predhodnega soglasja prenesejo na delodajalca, da bi jih ta lahko izkoriščal, v zvezi s storitvami, ki jih ti izvajalci opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem delodajalcu.

Uporaba direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790

– *Uporaba Direktive 2019/790* ratione temporis

67 Belgijska vlada je v pisnem stališču navedla, da je kraljevi odlok z dne 1. junija 2021 izključen s področja uporabe *ratione temporis* Direktive 2019/790, ker naj bi bil ta odlok „akt, sklenjen“ pred datumom izteka roka za prenos te direktive, to je 7. junija 2021, in ker naj bi pred tem datumom ustvaril „pridobljene pravice“ v korist ONB v smislu člena 26(2) navedene direktive.

68 Poudariti je treba, da se je v skladu s členom 29(1) Direktive 2019/790 rok za prenos te direktive iztekel 7. junija 2021. Člen 26 navedene direktive v odstavku 1 določa, da se ta direktiva uporablja za vsa dela in druge predmete varstva, varovane z nacionalnim pravom na področju avtorske pravice 7. junija 2021 ali pozneje, v odstavku 2 pa, da se uporablja „brez poseganja v katere koli akte, sklenjene, in pravice, pridobljene pred 7. junijem 2021“.

69 Iz povezane razlage teh določb na eni strani izhaja, da se Direktiva 2019/790 od 7. junija 2021 uporablja za vsa dela in druge predmete, varovane z nacionalnim pravom na področju avtorske pravice.

70 Na drugi strani se ta direktiva v skladu s svojim členom 26(2) uporablja „brez poseganja v katere koli akte, sklenjene, in pravice, pridobljene pred 7. junijem 2021“. Kot je Sodišče razsodilo v zvezi s členom 10(2) Direktive 2001/29, katerega besedilo je v bistvu enako besedilu člena 26(2) Direktive 2019/790, varstvo navedenih del temelji na splošnem načelu, ki zagotavlja, da direktiva nima retroaktivnega učinka ter da ne vpliva na dejanja izkoriščanja varovanih del in predmetov varstva, ki so nastala pred datumom, na katerega morajo države članice to direktivo prenesti (glej v tem smislu sodbo z dne 27. julija 2013, VG Wort in drugi, od C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, točka 28). Iz tega sledi, da se Direktiva 2019/790 ne uporablja za dejanja izkoriščanja, ki so se zgodila pred 7. junijem 2021 in za katera so bile pravice veljavno pridobljene pred tem datumom.

71 Glede na te določbe je treba ugotoviti, ali je kraljevi odlok z dne 1. junija 2021, kot trdi belgijska vlada, „akt, sklenjen“ pred 7. junijem 2021, v smislu člena 26(2) Direktive 2019/790, ki naj bi pred tem datumom ustvaril „pridobljene pravice“ v korist ONB na sorodnih pravicah glasbenikov tega orkestra, ne glede na to, ali se te pravice nanašajo na izvedbe, izvedene pred začetkom veljavnosti te direktive ali po njem.

72 V teh okoliščinah je iz ustaljene sodne prakse razvidno, da se novo pravno pravilo načeloma uporablja od začetka veljavnosti akta, v katerem je vsebovano. Čeprav se to pravno pravilo ne uporablja za pravne položaje, ki so nastali in se v celoti končali med veljavnostjo starega predpisa, pa se uporablja za prihodnje učinke položaja, nastalega med veljavnostjo starega predpisa, in za nove pravne položaje. Drugače je le – ob upoštevanju načela prepovedi retroaktivnosti pravnih aktov – če so novemu pravilu dodane posebne določbe, ki izrecno določajo njegovo časovno veljavnost (sodba z dne 21. decembra 2021, Skarb Państwa (Kritje avtomobilskega zavarovanja), C-428/20, EU:C:2021:1043, točka 31 in navedena sodna praksa).

73 Akti, sprejeti za prenos direktive, se morajo tako po izteku roka za prenos uporabiti za prihodnje učinke položajev, ki so nastali med veljavnostjo starega predpisa, razen če ta direktiva določa drugače (sodba z dne 21. decembra 2021, Skarb Państwa (Kritje avtomobilskega zavarovanja), C-428/20, EU:C:2021:1043, točka 32 in navedena sodna praksa).

74 Za preveritev časovne veljavnosti novega pravila Unije za položaj, ki je nastal v času veljavnosti starega pravila, ki ga novo pravilo nadomešča, je treba ugotoviti, ali so učinki tega položaja prenehali pred začetkom veljavnosti novega pravila in bi bilo treba ta položaj opredeliti kot položaj, ki je nastal pred tem začetkom veljavnosti, ali pa navedeni položaj po tem začetku veljavnosti še naprej učinkuje (sodba z dne 21. decembra 2021, Skarb Państwa (Kritje avtomobilskega zavarovanja), C-428/20, EU:C:2021:1043, točka 34).

75 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, prvič, da je kraljevi odlok z dne 1. junija 2021 začel veljati 4. junija 2021, tako da je treba šteti, da je bil „sklenjen“ pred datumom izteka roka za prenos te direktive, to je 7. junija 2021.

76 Iz tega sledi, da je ta odlok – če je bil veljavno sprejet – med 4. junijem in 7. junijem 2021 v korist ONB lahko ustvaril pravice, ki ne spadajo na področje uporabe *ratione temporis* Direktive 2019/790.

77 Dejstvo ostaja, drugič, kot je razvidno tudi iz predložitvene odločbe, da pravni učinki kraljevega odloka z dne 1. junija 2021 na dan začetka njegove veljavnosti, to je 4. junija 2021, niso prenehali, in zato ni mogoče šteti, da se ta odlok nanaša izključno na položaje, ki so nastali pred tem začetkom veljavnosti, v smislu sodne prakse, navedene v točki 74 te sodbe, temveč da lahko redno učinkuje na izvedbe zadevnih izvajalcev v celotnem obdobju svoje uporabe, tudi po tem, ko se je 7. junija 2021 iztekel rok za prenos navedene direktive.

78 Kot pa je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točki 57 sklepnih predlogov, se lahko veljavna pridobitev – s strani ONB – pravic na izvedbah glasbenikov tega orkestra za namene uporabe člena 26(2) Direktive 2019/790 nanaša le na tiste izvedbe, ki so bile izvedene in so lahko povzročile nastanek takih pravic pred datumom izteka roka za prenos te direktive.

79 Poleg tega bi lahko razlaga, v skladu s katero bi bile vse izvedbe izvajalcev, na katere se nanaša kraljevi odlok z dne 1. junija 2021 in ki so kasnejše od datuma izteka roka za prenos Direktive 2019/790, izključene s področja uporabe te direktive na podlagi njenega člena 26(2), posegla v polni učinek določb te direktive, katerih namen je, kot je razvidno zlasti iz uvodne izjave 72 navedene direktive, varstvo izvajalcev ob prenosu njihovih pravic.

80 Iz zgornjih preudarkov izhaja, da se Direktiva 2019/790 uporablja *ratione temporis* za prenos sorodnih pravic glasbenikov ONB, izveden s kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021, v zvezi s storitvami, opravljenimi po 7. juniju 2021.

– *Uporaba direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790* ratione personae

81 Iz besedila prvega vprašanja, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, je razvidno, da se to sprašuje o uporabi členov od 18 do 23 Direktive 2019/790 za prenos – z regulativnim aktom – sorodnih pravic glasbenikov orkestra, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, v zvezi s storitvami, ki jih ti opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem delodajalcu, da bi delodajalec te sorodne pravice lahko izkoriščal.

82 Vendar, kot je bilo navedeno v točki 64 te sodbe, so člen 2(b) in člen 3(2)(a) Direktive 2001/29 ter člen 3(1)(b), člen 7(1), člen 8(1) in člen 9(1)(a) Direktive 2006/115 upoštevni tudi za odgovor na vprašanji, ki ju je v zvezi s tem postavilo predložitveno sodišče, tako da je treba najprej ugotoviti, ali pojem „izvajalec“ iz teh določb in členov od 18 do 23 Direktive 2019/790 zajema glasbenike orkestra, zaposlene na podlagi upravnopravnega statuta.

83 Najprej je treba poudariti, da morajo ob upoštevanju zahtev po enotnosti pravnega reda Unije in njegove skladnosti – kot izhaja iz ustaljene sodne prakse – pojmi, ki se uporabljajo v veljavnih direktivah na področju intelektualne lastnine, imeti enak pomen, razen če zakonodajalec Unije v posebnem zakonodajnem okviru ni izrazil drugačne volje (glej po analogiji sodbi z dne 4. oktobra 2011, Football Association Premier League in drugi, C-403/08 in C-429/08, EU:C:2011:631, točka 188, in z dne 20. aprila 2023, Blue Air Aviation, C-775/21 in C-826/21, EU:C:2023:307, točka 65 in navedena sodna praksa).

84 V obravnavanem primeru pa na podlagi ničesar ni mogoče trditi, da bi zakonodajalec Unije pojmu „izvajalec“ želel dati drugačen pomen v okviru direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790 (glej po analogiji sodbo z dne 31. maja 2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, točka 31).

85 Natančneje, v zvezi s pojmi iz Direktive 2019/790 je treba poudariti, da ta direktiva v členu 1(1) določa pravila „za nadaljnjo harmonizacijo“ prava Unije, ki se uporablja za avtorsko in sorodne pravice v okviru notranjega trga. Poleg tega, kot je bilo opozorjeno v točki 61 te sodbe, je posebej iz člena 1(2) in uvodne izjave 4 te direktive razvidno, da ta direktiva temelji na pravilih, določenih med drugim v direktivah 2001/29 in 2006/115, in jih dopolnjuje.

86 Iz tega izhaja, da je treba pojmu „izvajalec“ dati enak pomen v kontekstih direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790.

87 V zvezi s tem je v skladu z ustaljeno sodno prakso treba izraze iz določbe prava Unije, ki za določitev svojega pomena in obsega ne napotuje izrecno na pravo držav članic, običajno v vsej Uniji razlagati avtonomno in enotno, pri čemer je treba upoštevati besedilo te določbe, kontekst, v katerega je umeščena, zlasti njen nastanek in mednarodno pravo, ter cilje, ki se uresničujejo z ureditvijo, katere del je (sodba z dne 18. novembra 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, točka 33 in navedena sodna praksa).

88 Na prvem mestu, glede besedila določb direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790, navedenih v točki 82 te sodbe, je treba poudariti, da nobena od teh določb s svojega področja uporabe formalno ne izključuje izvajalcev, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta.

89 Res je, da se členi od 18 do 23 Direktive 2019/790, ki so v poglavju 3 naslova IV te direktive, naslovljenem „Pravično plačilo v pogodbah za izkoriščanje del avtorjev in izvajalcev“, v različnih pogledih nanašajo na pogodbeni prenos pravic. Tako zakonodajalec Unije v teh členih uporablja izraze, kot so „načelo pogodbene svobode“, „pogodbena stranka“, „prilagoditev pogodb“, „izključnost pogodbe“ in „pogodbene določbe“.

90 Vendar iz uporabe teh izrazov ni mogoče sklepati, da navedeni členi s svojega področja uporabe izključujejo izvajalce, zaposlene na podlagi upravnopravnega statuta.

91 Kot je namreč generalni pravobranilec navedel v točki 62 sklepnih predlogov, je treba izraz „pogodba“, ki je uporabljen v teh členih, razumeti široko, tako da se nanaša na vsako licenciranje izkoriščanja ali prenos izključnih pravic, pri čemer se členi 18, 19 in 22 Direktive 2019/790 poleg tega izrecno sklicujejo na licenciranje ali prenos pravic.

92 Prav tako v zvezi s tem ni upoštevna okoliščina, ki sta jo poudarila ONB in belgijska vlada, da glede izvajalcev, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, iz načel prenosa pristojnosti in subsidiarnosti iz členov 4 in 5 PEU izhaja, da Unija nima nobene pristojnosti za določitev plač javnih uslužbencev držav članic. Države članice morajo namreč pri izvajanju svojih pristojnosti na

področjih, ki ne spadajo v pristojnost Unije, kot je določitev višine različnih elementov plačila delavca, spoštovati pravo Unije (glej v tem smislu sodbi z dne 10. junija 2010, Bruno in drugi, C-395/08 in C-396/08, EU:C:2010:329, točka 39, in z dne 5. junija 2023, Komisija/Poljska (Neodvisnost in zasebno življenje sodnikov), C-204/21, EU:C:2023:442, točka 125 in navedena sodna praksa).

93 Na drugem mestu, kar zadeva kontekst, v katerega so umeščene določbe direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790, navedene v točki 82 te sodbe, iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da je treba določbe veljavnih direktiv na področju intelektualne lastnine razlagati ob upoštevanju mednarodnega prava, zlasti pa prava, ki izhaja iz mednarodnih pogodb, ki se želijo s tema instrumentoma izvajati, kot je izrecno navedeno v uvodni izjavi 15 Direktive 2001/29 in v uvodni izjavi 7 Direktive 2006/115 (glej v tem smislu sodbi z dne 19. decembra 2019, Nederlands Uitgeversverbond in Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, točki 38 in 39, in z dne 18. novembra 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, točka 34 in navedena sodna praksa).

94 Natančneje, Sodišče je že imelo priložnost ugotoviti, da je treba pojme, uporabljene v direktivah 2001/29 in 2006/115, razlagati ob upoštevanju enakih pojmov, vsebovanih v Pogodbi WPPT, saj so določbe te pogodbe sestavni del pravnega reda Unije in se zato v tem pravnem redu uporabljajo (glej v tem smislu sodbi z dne 19. decembra 2019, Nederlands Uitgeversverbond in Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, točka 39, in z dne 18. novembra 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, točka 38 in navedena sodna praksa).

95 V zvezi s tem, v skladu s členom 2(a) Pogodbe WPPT pa se pojem „izvajalci“ nanaša na vse osebe, „ki igrajo, pojejo, podajajo, deklamirajo, nastopajo, interpretirajo ali kako drugače izvajajo književna, umetniška ali folklorna dela“.

96 Tako ta določba, ki brez dodatnih pojasnil vsebuje sklicevanje na „izvajalce“, ne določa nobenega pogoja, zaradi katerega bi bili z njenega področja uporabe izključeni izvajalci, zaposleni na podlagi upravnopravnega statuta (glej po analogiji sodbo z dne 8. septembra 2020, Recorded Artists Actors Performers, C-265/19, EU:C:2020:677, točka 61).

97 Na tretjem mestu, takšno razlago potrjujejo cilji direktiv 2001/29, 2006/115 in 2019/790, kot so navedeni v preambulah teh aktov.

98 Tako mora, prvič, kot je v bistvu navedeno v uvodnih izjavah 9 in 10 Direktive 2001/29, vsakršno usklajevanje sorodnih pravic temeljiti na visoki stopnji varstva, saj so takšne pravice za intelektualno ustvarjanje bistvenega pomena, pri čemer morajo izvajalci, da bi lahko nadaljevali z ustvarjalnim in umetniškim delom, prejeti primerno nagrado za uporabo svojih predmetov varstva.

99 Drugič, v uvodnih izjavah 4 in 5 Direktive 2006/115 je opozorjeno, da je treba ne le prilagoditi varstvo sorodnih pravic gospodarskemu razvoju, na primer novim oblikam izkoriščanja, ampak tudi zagotoviti primeren dohodek izvajalcem, da se zagotovi kontinuiteta njihovega ustvarjalnega in umetniškega dela.

100 Tretjič, iz uvodne izjave 72 Direktive 2019/790 izrecno izhaja, da so izvajalci pri podelitvi licence ali prenosu svojih pravic za namene izkoriščanja v zameno za plačilo običajno v podrejenem pogodbenem položaju in da te fizične osebe potrebujejo varstvo, ki ga zagotavlja ta direktiva, da

bi lahko v celoti izkoristile pravice, ki so harmonizirane na podlagi prava Unije. V zvezi s tem sklicevanja v tej uvodni izjavi na pojem „pogodbeni položaj“ ni mogoče razlagati tako, da izključuje položaj, ki bi izhajal iz pogodbe o zaposlitvi, sklenjene na podlagi upravnopravnega statuta.

101 Res je, da je v navedeni uvodni izjavi dodano, da ta potreba po tem varstvu ne nastane, ko je nasprotna pogodbena stranka končni uporabnik in ne izkorišča samega dela ali izvedbe. Vendar v obravnavanem primeru ni tako, kot je bilo navedeno v točki 65 te sodbe.

102 Iz zgornjih preudarkov izhaja, da pojem „izvajalec“ iz člena 2(b) in člena 3(2)(a) Direktive 2001/29, člena 3(1)(b), člena 7(1), člena 8(1) in člena 9(1)(a) Direktive 2006/115 ter členov od 18 do 23 Direktive 2019/790 zajema izvajalce, ki so zaposleni na podlagi upravnopravnega statuta.

Prenos sorodnih pravic izvajalcev z regulativnim aktom brez njihovega predhodnega soglasja

103 Kot je bilo navedeno v točkah od 60 do 64 te sodbe, je prenos sorodnih pravic izvajalcev posebej urejen z določbami direktiv 2001/29 in 2006/115, ki jih je zato treba preučiti najprej.

104 Na prvem mestu, kar zadeva besedilo teh določb, na eni strani člen 2(b) in člen 3(2)(a) Direktive 2001/29 določata, da imajo izvajalci izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo reproduciranje in dajanje na voljo javnosti posnetkov svojih nastopov. Na drugi strani člen 3(1)(b), člen 7(1), člen 8(1) in člen 9(1)(a) Direktive 2006/115 izvajalcem podeljujejo izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo dajanje v najem in posojanje posnetkov svojih izvedb, izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo snemanje svojih izvedb, izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo brezžično oddajanje in priobčitev javnosti svojih izvedb, ter izključno pravico do distribuiranja posnetkov svojih izvedb.

105 Varstvo, ki ga te določbe zagotavljajo izvajalcem, mora imeti širok obseg. Zato je treba to varstvo razumeti tako, da ni omejeno na uživanje pravic, zagotovljenih z navedenimi določbami, ampak da se razteza tudi na izvrševanje navedenih pravic (glej v zvezi s členom 2(b) in členom 3(2)(a) Direktive 2001/29 sodbo z dne 14. novembra 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, točki 36 in 37 ter navedena sodna praksa).

106 Poleg tega so pravice, ki so zagotovljene izvajalcem, preventivne v smislu, da je za uporabo izvedb teh izvajalcev potrebno njihovo predhodno soglasje. Iz tega izhaja, da je treba ob upoštevanju izjem in omejitev, določenih v členu 5 Direktive 2001/29, zlasti pa v členu 10 Direktive 2006/115, vsakič, ko tretja oseba uporabi tak predmet varstva brez predhodnega soglasja, šteti, da gre za kršitev pravic imetnika (glej v zvezi s členom 2(b) in členom 3(2)(a) Direktive 2001/29 sodbo z dne 14. novembra 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, točka 38 in navedena sodna praksa).

107 Zato je treba glede na besedilo določb direktiv 2001/29 in 2006/115, navedenih v točki 104 te sodbe, ugotoviti, da te določbe – ob neobstoju predhodnega soglasja imetnikov pravic – nasprotujejo temu, da se z regulativnim aktom prenesejo izključne pravice iz teh direktiv, razen če je tak prenos zajet z eno od izjem ali omejitev iz teh direktiv, ki so izčrpne (glej v zvezi s členom 5 Direktive 2001/29 sodbo z dne 24. oktobra 2024, Kwantum Nederland in Kwantum België, C-227/23, EU:C:2024:914, točka 76 in navedena sodna praksa).

108 Niti Direktiva 2001/29 niti Direktiva 2006/115 pa ne vsebujeta izjeme, ki bi omogočala prenos vseh pravic, povezanih z izvajanjem in izkoriščanjem izvedb izvajalcev orkestra, brez predhodnega soglasja imetnikov, kot je prenos, ki je bil izveden s kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021 in naveden v točkah 44 in 45 te sodbe.

109 Res je, da člen 8 Direktive 2006/115 v odstavku 1 določa izjemo od izključne pravice izvajalcev, da dovolijo ali prepovedo brezžično oddajanje in priobčitev javnosti svojih izvedb, kadar je že sama izvedba radiodifuzna ali pa je narejena po posnetku. Poleg tega ta člen 8 v odstavku 2 uvaja pravico izvajalcev do enkratnega pravičnega nadomestila, ki ga plača uporabnik, če se fonogram, objavljen v komercialne namene, ali reprodukcija takšnega fonograma uporablja za brezžično radiodifuzno oddajanje ali za kakršno koli priobčitev javnosti.

110 Vendar, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 37 sklepnih predlogov, izjeme in zožene omejitve pravic izvajalcev, kot so določene v direktivah 2001/29 in 2006/115, ne dopuščajo obveznega splošnega prenosa vseh sorodnih pravic neke kategorije izvajalcev.

111 To razlago podpira, na drugem mestu, okvir, zlasti mednarodni okvir, v katerega se uvršča varstvo sorodnih pravic izvajalcev in ki ga je treba upoštevati v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 93 te sodbe.

112 Prvič, kot izhaja tudi iz člena 10(2) Direktive 2006/115, kar zadeva varstvo izvajalcev, se lahko prisilno licenciranje predvidi le do mere, v kateri se to ujema z Rimsko konvencijo.

113 Čeprav določbe te konvencije niso del pravnega reda Unije, saj Unija ni njena pogodbenica, je Sodišče v zvezi s tem že imelo priložnost poudariti, da ima ta konvencija posredne učinke na Unijo. Zlasti iz zgodovine nastanka Direktive Sveta 92/100/EGS z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 120) je razvidno, da se je treba za namene te direktive in zato Direktive 2006/115, s katero je bila prvonavedena medtem nadomeščena, sklicevati na pojme, ki jih vsebuje med drugim ta konvencija (glej v tem smislu sodbo z dne 18. novembra 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, točki 35 in 36 ter navedena sodna praksa).

114 Člen 7(1) Rimske konvencije pa določa, da varstvo, ki ga izvajalcem zagotavlja ta konvencija, načeloma vsebuje možnost, da se prepreči zlasti oddajanje in posredovanje javnosti njihove izvedbe brez njihovega soglasja, snemanje njihove neposnete izvedbe na materialni nosilec brez njihovega soglasja in reproduciranje posnetka njihove izvedbe brez njihovega soglasja.

115 Res je, da ta konvencija v členih 12, 15 in 19 vsebuje omejitve izključnih pravic imetnikov sorodnih pravic, zlasti v primerih sekundarne uporabe fonogramov, zasebne uporabe, uporabe kratkih odlomkov v zvezi s poročanjem o aktualnih dogodkih oziroma uporabe izključno za namene pouka ali znanstvenega raziskovanja, ali v primeru, ko izvajalec soglaša z vključitvijo njegove izvedbe v snemanje slike ali slike in zvoka.

116 Vendar, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 40 sklepnih predlogov, nobena od teh določb ne omogoča obveznega splošnega prenosa vseh sorodnih pravic neke kategorije izvajalcev.

117 Drugič, kot je bilo opozorjeno v točki 94 te sodbe, je treba Direktivo 2001/29 prav tako razlagati ob upoštevanju določb Pogodbe WPPT.

118 V zvezi s tem je treba poudariti, da členi od 6 do 10 te pogodbe izvajalcem res dajejo izključno pravico, da dovolijo brezžično oddajanje in priobčitev javnosti svojih izvedb, ki niso posnete, razen kadar je že sama izvedba radiodifuzna, in snemanje njihovih neposnetih izvedb (člen 6), neposredno ali posredno reproduciranje njihovih izvedb, posnetih na fonogramih (člen 7), dajanje na voljo javnosti izvirnika in kopij njihovih izvedb, posnetih na fonogramih, s prodajo ali drugačnim prenosom lastninske pravice (člen 8), dajanjem v komercialni najem javnosti izvirnika in primerkov njihovih izvedb, posnetih na fonogramih (člen 9), ter dajanje njihovih izvedb, posnetih na fonogramih, na voljo javnosti (člen 10). Vendar niti te določbe niti nobena druga določba te pogodbe ne dovoljujejo obveznega splošnega prenosa vseh sorodnih pravic neke kategorije izvajalcev.

119 Tretjič, v skladu s členom 18(2) Direktive 2019/790 države članice za izvajanje načela primernega in sorazmernega plačila iz odstavka 1 tega člena 18 upoštevajo načelo pogodbene svobode ter pravično ravnovesje med pravicami in interesi. Vendar ta zahteva ni izpolnjena v primeru prenosa sorodnih pravic neke kategorije izvajalcev brez predhodnega soglasja njihovih imetnikov.

120 Na tretjem mestu, takšno razlago potrjujejo cilji Direktive 2001/29 in Direktive 2006/115, katerih namen je, kot je bilo opozorjeno v točkah 98 in 99 te sodbe, zagotoviti visoko raven varstva pravic izvajalcev in jim zagotoviti primeren dohodek.

121 Iz tega sledi, da je določbe iz točke 104 te sodbe treba razlagati tako, da nasprotujejo temu, da se – ob neobstoju predhodnega soglasja imetnikov pravic – z regulativnim aktom prenesejo izključne pravice iz teh direktiv.

122 Glede oblike predhodnega soglasja izvajalcev je Sodišče že poudarilo, da direktivi 2001/29 in 2006/115 ne določata, kako mora biti to predhodno soglasje izraženo (glej v tem smislu sodbo z dne 14. novembra 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, točka 40).

123 Iz tega sledi, da so države članice na eni strani, kot je razvidno tudi iz uvodne izjave 30 Direktive 2001/29, pristojne za opredelitev podrobnih pravil za to soglasje, ki ga je treba, kot je v bistvu navedel generalni pravobranilec v točki 48 sklepnih predlogov, pridobiti v okviru individualnih ali kolektivnih pogajanj ali pa – v primeru izvajalcev, ki so zaposleni na podlagi upravnopravnega statuta – formalizirati z regulativnim aktom. Na drugi strani lahko te države prav tako prosto določajo podrobna pravila, v skladu s katerimi so izvajalci, ki sodelujejo pri isti izvedbi, zastopani za uveljavljanje svojih pravic v skladu s členom 8 Rimske konvencije.

124 To ne spremeni dejstva, da morajo biti taka podrobna pravila opredeljena ozko, tako da se samemu načelu predhodnega soglasja ne odvzame učinek (glej v tem smislu sodbo z dne 14. novembra 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, točka 40 in navedena sodna praksa).

125 V obravnavani zadevi je nesporno, da tožeče stranke iz postopka v glavni stvari niso dale predhodnega soglasja za izkoriščanje izključnih pravic, katerih imetnice so in katerih prenos na ONB je bil izveden s kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021, potem ko so se zaposlile pri tem orkestru, v nasprotju z določbami iz točke 104 te sodbe. Kot je bilo poudarjeno v točki 43 te sodbe, je bil zlasti neobstoj dogovora med ONB in njegovimi glasbeniki predmet „protokola o nesoglasju“, ki je bil sestavljen in podpisan pred sprejetjem tega kraljevega odloka.

126 Iz tega izhaja, da direktivi 2001/29 in 2006/115 – ob neobstoju soglasja zadevnih izvajalcev – nasprotujeta prenosu sorodnih pravic teh izvajalcev, kakršen je ta, ki je bil izveden s kraljevim odlokom z dne 1. junija 2021.

127 V teh okoliščinah ni treba več preučiti, ali je treba člene od 18 do 23 Direktive 2019/790, ki se nanašajo na pravično nadomestilo, ki ga je treba plačati izvajalcem za izkoriščanje izvedb, varovanih s sorodnimi pravicami, katerih imetniki so, razlagati tako, da prav tako nasprotujejo takemu prenosu.

128 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člen 2(b) in člen 3(2)(a) Direktive 2001/29 ter člen 3(1)(b), člen 7(1), člen 8(1) in člen 9(1)(a) Direktive 2006/115 razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki določa, da se sorodne pravice izvajalcev, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, z regulativnim aktom brez njihovega predhodnega soglasja prenesejo na delodajalca, da bi jih ta lahko izkoriščal, v zvezi s storitvami, ki jih ti izvajalci opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem delodajalcu.

Stroški

129 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški navedenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 2(b) in člen 3(2)(a) Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi ter člen 3(1)(b), člen 7(1), člen 8(1) in člen 9(1)(a) Direktive 2006/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski pravici, na področju intelektualne lastnine

je treba razlagati tako, da

nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki določa, da se sorodne pravice izvajalcev, zaposlenih na podlagi upravnopravnega statuta, z regulativnim aktom brez njihovega predhodnega soglasja prenesejo na delodajalca, da bi jih ta lahko izkoriščal, v zvezi s storitvami, ki jih ti izvajalci opravljajo v okviru svoje zaposlitve pri tem delodajalcu.

Podpisi